

втік. Тестано загрозив батькам, що якщо я мушу добровільно зголоситися до Золочева. Треба було вирішувати, і рятувати розум.

На зручній землі ^{Іван Лойн} ще один мілікар вів боротьбу, за яким танком шукало Тестано поїхати до Золочева.

Візгразу нас заарештували і посадили в тюрму. Це влітало не було тюрма, це була прохолодна холодна підлога туди ж в Тестано.

Деякі разів нам влаштували зомити. На цих зомітах ~~наві~~ домігалися. Тестано ставило мені в вену аркалєжність до ОУН і співпрацю з Українською Повстанською Армією. Показували мені знімки, де я був в товаристві друзів - членів ОУН а також наказували, наші емі мною повстанські пісні.

Тестано вимагало видачу всіх членів ОУН, назвати їх поіменно і розповісти про нашу підпільну працю. Під час зомітів Тестано не гнушався побиттями, загрозами і вимаганнями. Змушений, побитий я знов ішов до своєї півниці і так продовжувалося більше ніж тиждень. Але я мовчав. Це ще більше зраджувало тестанівців і вони звірили.

Туди ж познайомився із своїми новими друзями по боротьбі. Це були: Дремчук, Качур, Савчук, Шенюк, Тетя-

мизької. С. Тетельський був закупий, в кай-
зам, але мизьню все переносив і мов-
чов. В ноги комі Тетельського, ми
скидали ланцюги з одної руки Стефана,
щоб даїч змогу цілму Бог трошки віз-
тши.

Комі мої ботки приїхали, щоб зі мною
зустрітись в'язаню, це заборонено. Я
дачив тата і маму тільки перш іраїч
і навіть не міг з ними говорити.

Тю тижневі павишя була перемовина
в'язаню, що не було навіть м'єня сія-
ти. Тро сон не було і мови. Гесіано по-
пало готувати транспорт, щоб нас вивези
зо тюрми. Так ми очинились у Львів-
ській страшній тюрмі Лонецьке. Туті роз-
містився головний штаб Гесіано, а туті
сиділо вожми во вітє 2000 ^{СААРДІЇ} ^{СЕНТ} ^{САНІХ} ^{КОМЕН}
дєнь привозили нових. Це були пере-
важно українські інтелекенти молоді
і старшого віку люди, а також і єв-
реї.

Життя в Лонецькому було жахливим.
В лонецькій камері нас сиділо по 17
осіб. Камера була без вікна, а їлку
хліба і вогу передавали перш зїру у звє-
рх. Страшно було комі надходила ніч.
Мієнь, щоб м'єтїч не було. Проходило ба-
гато часу, поки ми могли знаїти таку
геометричну прогорию, щоб всі могли
трошки вирїзїти.

Комен дєнь нас виганяли надвір на
півгодини. Була тільки українська осїнь.

1881

Так три місяці були проведені тут в їдальні на хлібі і воді. До нашої камери вийшли провокатора. Він допитувався в нас про все на світі. Його комендант величаво Гейман, а коли він повертався до камери, то завжди приносив зведохомці хліба. Він брехав, що цей хліб йому якимсь чином передавали знайомі. З його поведінки, ми зрозуміли, що він зрадник. Тоді ми ще добре його побили і після того він більше до камери не повернувся.

В зручній половині в'язниці нас приготували до вивозу. Куди нас повинні вивести ніхто не знав. Тільки те що нас виводили на повір'я ^{ПЕРЕРАХОВУВАЛИ,} перетягували зорку мотузку і зрутали переводили до сільської камери. В цій камері було вже 280 осіб. Про те, щоб лежати не було і мови. Сидіти біля зручного, хто тиждень, хто ніз єдиною і один ліж одиним. Так могли трошки передихнути. Так ми прожили 3 дні, а відтак ніз сільською охороною Гейманом вивезли нас на вантажних вагонах на залізничну в'язницю.

В товарних вагонах, в кожному по 10 в'язнів, ми рушили в путь. Куди? Ніхто не знав. У вагоні, було гучно не тільки українську, а й польську мову. Так в затиснутих вагонах, з закритими каютами зростає віконцями, не багачи світа боного, ми треміть б'глив. Головні, холодні, вилуплені, ледь дихаючи ми очинились в ~~там~~ Польщу, в місті Авшвіц, в таборі Освенцім.

на станції Бір'єнау зустрівся поїзд.
нас там з поездами до бараків концтабору
Траційного табору. Туті кожен в'язень
був нумерований. На лівій руці галко-
ми вколювали номери.

Тепер я вже не маю свого імя. Я слав
номером 154820. Туті мова, якої ніхто,
і я не розуміли. Німці відразу виклика-
ли номер, і якщо хтось не розумів його
по-німцьки, міг відразу бути збитим,
качування, змуцання - ось ^{це було} в цьому
таборі.

Пам'ятаю, що після 5-ти днів голоду, на
шостий нам дали по мисці зупи. Не знав
справді, яка вона була, але до сьогодні пам'я-
таю, що такої ^{смакної} зупи, я ще ніколи не їв.

Після нумерації всіх викликали і вів-
ели на велику площу. Посідали всіх ря-
дами по 100 осіб. Туті зібралося наменше
10000 в'язнів. Туті були малі широкі шляхи,
словом багато в'язнів різного національнос-
тей. Мені здається, що найбільше туті було ні-
мців.

Гейтанович ішов поряд і рахував 10-20
36:40 ^{і так до} до 100. Десять осіб від соїні
забрали надік. Так було напроїзді ціло-
го дня. Осіб, що забирали надік, туті же
розстрілювали. Були викопані ями і тру-
нів розстрілювали над яма-
ми. Вони падали в готові могили.

Скільки в іої день розстріляли невідомо.
Кожно день і з соїні і так цілий день.
Так змичувало Гейтано

Біля мене вчора була забрана одна десятичка в'язнів приречених на смерть. Смоляни і чкалі смерть дуже важили.

Я бачив на кожному кроці трунів. Так я догадував трясина, що до сьогоднішнього дня трясучь і нерви проїздом мого життя ще не заспокоїлись.

Дякі люди зовсім не витримували такої напруги. Тогож таки і їх душі ще на місці розштірлювали.

Позаду мене стояв хлопчик, якого зовсім не витримали нерви. Я тримав його ззаду за руки, а він виривався.

Так я його і не втримав. Він зірвався з місця і побіг до кам'яного зруччя. По дорозі його настигла куля. Але він вів смертельно поранений і погнав нізці на колодий зріт. Одна, друга, третя куля і вчора мертво спало, але всім таки хоч мертвий він вбав на другу сторону зруччя.

Надворі темніло. Кінчався день смерті ^{починався} і в день мук життя для тих, хто замешкав ще в той день живим.

Нає погнали до бараків, з побоями і криками незрозумілої ^{НАМ} мови.

В бараках були нашілені дошки в два поверхи. В один такий візг з дошок помічався з в'язнб.)

Яке кошен біг швидко ховалося, щоб менше били. Так було і зі мною. Коли

ранком з армішов до пам'яті, то мова
пшла, що сиджу в кутку під дошками.
Яна була страху, мене сюди загнали
не знаю. Маживші день тирани:

Всіх виганяли вдовіта кожного дня
до умивальок і туаліт. Ніхто не міг за
триматись, бо візразу мав на своєму ті-
лі напайку. Були вноди, цілий день і
нізачо. Виганяли також вноді всіх в
бараків і були. Сті, що були смілими,
вмікали скоріше зо середини, а слабші,
хто падав і його придопкывав в той
кашовні тікологих віз подобів людей. Бу-
ли більше тих, хто був скраю. Стіла так
жод подобів конної ноги вивозили масу
трутів.

Кожного дня, незалежно віз погоди,
сиди ти сніг, всіх в'язнів виганяли над-
вір. наказували розв'язатись зо голо і
бити бош. Ця кімнці процедура називали
- ноу, мовіз апель". І так в хлос і голод
сиди кожними люди голі-голієнки.

Про ту кошту, яку ми дієшавали один
раз на день важко навіть герцадати.

Під вечер знов виганяли людей над-
вір, бошми. В'язні мучились в'язи
маринарку задом наперед і бігли на
спеціально вивієленій дорозі з гоєрого
каміння. Туті нам в маринарку на-
кидали в'язні міску, і бігли далі
було і ямче бігли. Ночи були в крові,
моу, хто не міг бігли, дієшавав

8-

начали. Були всі і заводи. Цих лю-
дей, що не могли бігти і падали, зали-
шили в бочку з водою і туди була смерть.
Куди трутів летали на кожному
кроці по такій екскурсії.

Два табори в'язнів були поруч один
одного - Біргенау і Авшвіц.

Сіарі українські політичні в'язні, які
туди були з 1941 року домагалися пере-
воду нас із львівського транспорту по
літальних в'язнів до Авшвіцу. Вони вже
мали добре згруповану організацію, її
яко, називалась "Група Бандери". Так
ми очинились через дорогу в такому ме-
стечку Авшвіц. Перед переходом до Авшвіца,
я хотів знайти зі своїм другом Іваном Логізом, якого
в тій ситуації було зовсім нічим.

11-й блок був десь коло смертників. До цього
по блоку і привезли нас 180 осіб.

Туди я бачив, а коли там змишували
людей - розстрілювали, вивали. Для цього
було створене велике позвір'я, де були
бішарми і сміна для розстрілів. Поз-
вір'я зачинялось великими ^{залізничними} воротами і
замком.

Я вже більше ніколи не бачив. Він
там і загинув

Колі провозились розстріли, а біша-
рми нас всіх вивозили на протилежну
сторону, аж магарів цієї.

Деякі знів ми чекали смерті в 11-му корпусі. Але невідомо чому, нас не зміщили, а перевели до групи старших в'язнів, про яких я вже згадував.

Це були політичні в'язні в вашому довідку в підпільній праці. Зрештучується і познайомився з високоінтелектуальними людьми — доктором М. Климшиком, З. Майлом, ¹⁴ Ре професором Рейголь, С. Рак, інженером Дашком Пайківським, професором Мичкавським, доктором П. Мірчуком, доктором М. Марунчаком, Т. Камубою, П. Башуком, П. Шевчуком та багатьма іншими. В групі було від 250 до 300 п'янів.

Ці люди справили на мене прекрасне враження. Також разом з нами сюди придуми два священики — о. Михайло Климчак, та о. Юрій Ковальський. В неділі і в свята вони відправляли молебни, а в моєму своїй підпільній праці. Ось Юрій мовив на кожному кроці за нашу долю, навіть кам'яного страшенно били. Здивувався на поборі, голод, холод наша група бандеру було дуже розмножено і поварською.

Від старших в'язнів ми довідалися про смерть двох братів Бандери, про смерть Ярослава Горбач і Сидора Лемзи, їх поляки знищили в Абісвіці при дубові бараки. Також ми довідалися, що в 1941 році з Абісвіцу привезли 10 тисяч совієських полонених з яких 80 вісіонт був українцями. До тихтих місяців їх залишилось тільки вадосіб. Радіа був знищені.

Дні проходили в іждній праці від раннього ранку до пізньої ночі. Бузова зоріг, битія каміння, вивантажування іждарів на станціях та інших.

Одним із найбільшніх Геймлівських порядків був "апель". Це був кодекс зель поімєнним (номер) переклик в'язнів, навіть тих, що були мертвими. Їх треба було мертвими прикосіти до "апель".

На тих "апель" був також вирок тим, хто проодував тікаїт, ти за якісь інші провини. Їх туді же на місці вішати. Вішати прилюдно у всіх на очах.

Наш блок був першим перед вішаннями і ми ніколи цього не могли обидіти. Там з муками проходили час.

В 1944 році масово погаведувівіз в'язнів з інших ^{концентраційних} таборів Німеччини,

До одного такого транспорту потрапи в
і я. Врятувало мене те, що я добре
позрянов до крові своєю шкірою і сказав,
що маю коростю. Так я потрапив отишав
ся в лікарні. Але і тут мене чекала
біда. Я заговорив до поляків українсь-
кою мовою і мене виклинули з лікар-
ні. Але було вже замізно. Транспорт
з в'язнями вже відіхав.

Хочеться мені сказати ^{також} мені про
нашого славного баритона, Теєра-Бояча
Болехівського, який грав в таборівій
оркестрі, що складалась із 120 музикан-
тів. Оркестра грали нам коли ми ви-
ходили на роботу, і йшли з роботи. Так
Теєра-Бояча було легше нам племіти.
Всі тримались руки поідрюки по 5
ості, і йшли кроком під марш.
Вейна ^{45 років} ~~Вейна~~ пішов з Польщі. Троце
ми згогодались, коли побачили, що
німи цілу ніг полами документі
і ногами нас авандувати. ~~Але з в'язні~~
~~нас працював на кухні і ми всі му-~~
~~карі були ще затримані на три дні~~
~~щоб розувати німців.~~

Знали нас з Авшвіцу аж до німець-
ко-польського кордону біля Любляву.
Цей марш нічки тривав три дні. По
дорозі ми траїли товаришів. Ті, хто
злугемий і виснажені не міг іти,
того на місці розстрілювали.

Ми члени нашого з'юга, Федько Лу-
цишина, який був хворий і не міг сам
їти.

В Любляву на станції нас погрузили
на відкриті вагони. Була зима. Холод
страшний примушував нас тупити очі
до одного і так грівся - рятувати те ма-
леньке життя - яке ще в нас перебуло
літня більше, як двох років скитання
по тюрмах і концентраційних таборах.

Зіг сильною охороною ми заїхали
до міста Лінцу в Австрії. Там знов
лішки маршем ішли до казену
Майхаузен. Тут було велике скуч-
пення в'язнів і гори трунів. Ми поже-
в елітастична міська воєнна в Австрії
замкнуло мість міських в'язнів різних
національностей.

Тут нас довго не тримали, а відразу
перевезли на роботу до Мельку. Тут
ми були в Біль Вільд фабриках в горах, де
виробляли зброю. Важко було нам
ще й тому, що нашу групу розбили
на дві. Одну залишили в Майхаузені,
а другу в Штот

Тут було тяжко працювати, бігли кар-
тування. Налетіли ^{одного разу} на нас шість літа-
ки, спустилися так низько і посила-
ли скорострільними на нас, але подя-
чили, що то в'язні, лізли на них і постріли.
Тут також було багато трунів.

Десь в квітні німці підірвали всі ці фабрики, а разом з ними й будинок побудований на Трунах тичків в'язнів. А нас ще наміривали знов повезти до інших концентраційних таборів.

Там я опинився в німецькому таборі Ебензе. То горезі під гас^{цього}варшею загинуло більше ніж половина в'язнів. Виснажені голодом без води і їжі люди вмирали по горезі, як мухи. (В'язні)

Туди в таборі Ебензе ми зустріли з грузьми, з ними прощались в Маві хаузені. З них дуже мало лишилось в живих. Були ті неприємні і взагалі не могли підняти оди одного. Живі виснажені скелети.

В цей перший день загинув нам добре знайомий Юліан Савицький, який ~~в 1941 році у Львові~~ **запервиз** оголосив по радіо про відновлення Української незалежної держави.

Був страшний голод. Труни летали кудамсь. Не вейнголи навіть вивозити трунів із бараків, щоб спалити. Були такі, що ще дихали, але вже не могли ходити, їх просто скидали на кучу трунів і тамши живими. Туди було тамати само їзтико пра-

ця, як і в Мельку. Будували фронні фабрики. З друзями вже не зустрігались, бо не були в силі себе відшукати. Якогось по праці ми відбудувували змищену бомбами станицю. Тут в одному перекименому вагоні ми знайшли закопану шкірку з худоби. Тим ми всі живимися, збували шкіру цілий день. Потім ми вховали її всюди де могли, закопали, щоб не вмерти з голоду.

Тут, де ми гекати на поїзді, який віз нас до праці, ми з корінням їли траву. Місце залишилось голим. Так ми рятувались.

Мої ноги від колін до низу набули ногали пухнути. Кожного дня повертаючись з праці, я мазав свої ноги, котра з них грубіша. З часом я відчув, що пухне вже і голова. Значить це кінець. Віра в бога і молитви давали мені силу боротись за життя.

Гасні наші літакі, говорили нам про те, що надохить час кінця війни.

Я собі завжди знов давав раду. Але тут всі сили ~~були~~ ^{випали} покидали мене. Трепет було тільки, що їх вже не відбере ми, бо крематорії ще ліг їх всіх спалювати.

З-го травня нікого не ^{по}кликали до праці. Всіх вивели на таборове

подвір'я. Над табором висів білий сніг
в знак капітуляції. Всі всім в'язням
дали по дві літри зупи і всю варту перо-
рали цивільні вояки.

5-го травня проїхали табором
Гестією і пропонувано всім евокаційсь
в горах в тих воєнних фабриках, які
ми збудували. Фабрики ці всі були за-
міновані. Гестією всі хотіли мізервати
і змішати нас разом з фабриками.
Це рішення в секунду. Ми не по-
годились туди іти і Гестією всі і каюги
не мали змоги і галу ^{наше} пірну-
сін.

6-го травня 1945 року в Юй озери
ранку проїхала Волд зовгоогікуваня

Американські танки з вояками
в'їхали в'їхали просто в істор не від-
микаючи воріт.

Товча, що кинулась до них не за-
ла змоги танкам іхати далі. Крик
Вояки стояли безраді. Радосині, обш
мом криком не було кічуть.

Радують на колінах в'язні ці му-
вам землю там, де проїхали танки.

~~Тисячі~~ Тисячі голодних вояків, ~~но~~
кинувши за зводчю. Всі хотіли їсти.
Ці ежені не могли во передаї і
огшеїти. Урїли бараки, гупи було поєр
м. нас шестеро друзів, що гуєли

замитишес, в шивих, вирішили іти
в напрям іншого світу.

6-го травня 1945 року - це був
наш Великдень. Ми воскресли із
мертвих. Христос воскрес і з ним
воскресло і наша воля, бо серед
нас були і такі, що мучились від
самого 1941 року.

Не відгукнувшись волі, не вернувшись в
різний край до родини, яно. теж саме на
нас з шийертінням. Наші різні сторо
ни залила група неволя більшовиць.
на Москва. А нам борувся за волю
України, знеможеним обвешленим
Треба було віновити своє згорів
набрати сил на нову, не менш жор
стоку боротьбу за волю і право людини.

За ту волю, ~~за яку~~ захищали мільо
йони людей, треба було гекати 10 ро
ків, щоб даїти знати родині, хто це
мешкає шивим.]

Боже! Воскреси ще один Велик-
день - вільністю українського і всього
помешованого народу!

Від редакції: Не можна во пере-
даїти усіх сїрахіть, через які переїш-
ло ця сива, з зрозумілими рупомми

людина. Я слухала і замислювала.
Всього передати не могло во. і замис-
ляти так швидко не могло во. Я пра-
цювала з мамом Лаголом протя-
гом двох днів. Що це тільки два
дні? Ажме в цьому теклі в люди-
на боролась за життя більше, ніж
два роки. За цих два дні, я поба-
чила, яка це рудова і добра особа.
Завжди усміхнена, поважна, інте-
лектуальна.

Мені, мабуть, ніколи повнією
не буде змоги зрозуміти і відчувати
все те, через що перейшов в'язень
N. . 154820. За кожним фактом, кож-
ним прізвиськом у мамо Лагола на-
оголо бмешіли слози. І я слухала,
таком була присутня з ним у цих
таборах смерті. Тільки камиць не

За що так страждала людина?
Тільки за те, що всім серцем лю-
била свою рідну Україну.

[Низький покліи Вам, ~~щаслива~~
людино Велике Спасибі, за те, що ви
вернули і розказали нам про все.